

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Jose Berrueta Elizburu

*Soraluze,
Gipuzkoa
(1921)*

Aurkibidea

Biografia

Soraluzeko Santa Ana kalean jaio zen, bederatzi anai-arrebatatik laugarrena. Ama bertakoa zen eta aita, berriz, Durangokoa. Soraluzen eskolatu zen bost urtetik hamalaura arte. Inozenzio Madinaren torloju-lantegian jardun zuen gerra aurrean. Gerraostean kanoi-lantegian jardun zuen lanean, eta soldaduskako zati bat ere bertan egin zuen. Eibarko Nicolas Correaren lantegian ibili eta gero, Osintxuko Soraluze Kooperatiban bazkidetu zen. 23 urte zituela futbol arbitro titulua atera zuen. Eibarko Ipurua zelaia inauguratu zutenean, Josek marrazain lanetan jardun zuen. Soraluzeko El Diario Vascoko korrespontsala ere izan zen. Soraluzeko traineru probak, trena errailetik irten zenekoa eta beste albiste bitxi batzuk kontatzen ditu. Osintxuko Untzueta erdikoa baserriko Serapia Bergaretxerekin ezkondu zen.

Zintak

SOR-079

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Elortza, Kepa
- **Data:** 2010-11-05
- **Iraupena:** 59 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Etxeberria, Eider
- **Transkribatzailea(k):** Elxepuru, Juan Martin

SOR-095

- **Proiektua:** Soraluze 1936
- **Elkarrizketatzailea(k):** Larrañaga Orbea, Maite - Trebiño, Bittor
- **Data:** 2010-03-01
- **Iraupena:** 34 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Unamuno, Arianne
- **Emalea:** Soraluze 1936

SOR-096

- **Proiektua:** Soraluze 1936
- **Elkarrizketatzailea(k):** Larrañaga Orbea, Maite - Trebiño, Bittor
- **Data:** 2010-03-01
- **Iraupena:** 59 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Unamuno, Arianne
- **Emalea:** Soraluze 1936

Pasarteak

1. Eskolari buruzko zertzeladak

- **Erref:** SOR-079/002
- **Iraupena:** 0:01:24. **Hasi:** 00:01:18. **Bukatu:** 00:02:42

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Fraideak
- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Eliza giroko ospakizunak

Laburpena:

Eskola nazionalean eta maristetan ibili zen 5-14 urte bitartean. Eskolak gaztelaniaz izaten ziren, baina euskaraz egiteagatik ez zituzten zigortzen. Neskek eta mutilek bereizita ikasten zuten eskolan.

2. Zinea eta Eibarrako joan-etorria pezeta batekin

- **Erref:** SOR-079/004
- **Iraupena:** 0:02:51. **Hasi:** 00:04:02. **Bukatu:** 00:06:53

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Trenak
- Aisia » Kultura » Zinema

Laburpena:

Igandetan Gaiarre zinera joaten zen: "Titanes del aire" ikustera, adibidez. Lehen pezeta batekin Eibarra joan-etorria egin eta zinera joateko adina izaten zuen. Eibarra trenez joaten ziren.

3. 14 urterekin lanean; eta, gerra hasitakoan, Durangora ihesi

- **Erref:** SOR-079/006
- **Iraupena:** 0:01:40. **Hasi:** 00:07:06. **Bukatu:** 00:08:46

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debabarreneko lantegiak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:

14 urterekin, eskola bukatu eta lanean hasi zen Soraluzeko Inozentzio Marinaren lantegian, torlojuak egiten. Gerora, espoletak egiten zituzten. Gerra garaian, erreketek Soraluzera sartu ziren eta Durangora egin zuen alde.

4. Durangoko bonbardaketan egondakoa

- **Erref:** SOR-079/008
- **Iraupena:** 0:01:53. **Hasi:** 00:09:05. **Bukatu:** 00:10:58

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Durangoko bonbardaketa izan zenean, han zegoen Jose. Nazionalen hegazkinak botatako bonbak 17 miliziano hil zituen; horren ondoren, CNTkoek 22 lagun fusilatu zituzten. Bonbardaketa gogorra izan zen; eta, bukatu artean, babeslekuan gordeta egon ziren. Eliza bonbardatu egin zuten, eta barruan zeuden hiru ahizpa karlista hil zituzten.

5. Etxeratze-agindua bederatzietan

- **Erref:** SOR-079/010
- **Iraupena:** 0:01:45. **Hasi:** 00:11:04. **Bukatu:** 00:12:49

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Durangoan, amonaren etxean egon ziren. Hara trenez joan ziren. Soraluzera itzuli zirenean, etxeratze-agindua zegoen gaueko bederatzietan. Behin zinera joan zirenean gertatutakoa kontatzen du.

6. Aitak jasotako zigorrak gorria izateagatik

- **Erref:** SOR-079/014
- **Iraupena:** 0:01:06. **Hasi:** 00:15:08. **Bukatu:** 00:16:14

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak

Laburpena:

Aita tornularia zen eta Soraluzeko kartzelan egon zen gorria izateagatik. Lanean bigarren kategoriara jaitsi zuten arrazoi horrengatik.

7. Gorrien alde egondakoek jasotako zigorrak

- **Erref:** SOR-079/016
- **Iraupena:** 0:01:21. **Hasi:** 00:16:35. **Bukatu:** 00:17:56

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ondasunen galera
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Gerra garaian gorrien alde egondako emakumeak zigortu egin zituzten: ilea moztu eta beherakoa eragiteko olioak edanarazten zieten. Joseren amari ez zioten horrelakorik egin. Soraluzetik alde egindako familien etxeetan arpilatzeak (sakeoak) egon ziren, baina beren etxean ez, arreba zaharrena bertan geratu baitzen.

8. Jatekoa lortzeko, estraperlotik erosi behar

- **Erref:** SOR-079/017
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 00:17:56. **Bukatu:** 00:19:06

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Umetan bazuten komuna eta argindarra etxean. Jatekoa estraperloan erosten zuten gerra ostean, errazionamenduarekin ematen zieten ez baitzen nahikoa.

9. Arbitro titulua atera eta Ipuruako inaugurazioko partidua arbitratu

- **Erref:** SOR-079/019
- **Iraupena:** 0:02:38. **Hasi:** 00:20:37. **Bukatu:** 00:23:15

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Futbola

Laburpena:

23 urterekin sartu zen arbitro. Donostian atera zuen arbitro izateko titulua. Ipuru futbol-zelaian jokatu zen lehenengo partidua berak arbitratu zuen 1947n: Eibar eta Elgoibarren artean izan zen norgehiagoka. Neskek jokatu zuten lehenengo partidua ere berak arbitratu zuen.

Transkripzioa

- Zenbat urtekin sartu zifan arbitro?
- Hogeta hiru urtekin.
- Gerra ostian, ondiok gose denporan.
- Bai.
- Nundik etorri jatzun arbitro izateko ideia?
- Ez dakit ba neuk be. Zerian, han eskolan eraitten zosten arbitro moduan eta. Gero joan nitzan Donostiara ta esamifiau nitzan eta. Arbitro.
- Donostian arbitro-eskolara joan zifan?
- Ez. Karta bat eskribidu notsan presidentiari, Colegio de Árbitros-ekuari. Ta dihar in zosten eta esamifia, reglamentua ikasitta neukan eta aprobau zosten. Ta nere lelengo partidua Eibarren izan zan, Campo de Ipuru inagurau zanian.
- Inagurau zanian?
- Bai. "Juez de línea" ni.
- Zeinen kontra jokatu eban Eibarrek orduan?
- Elgoibarren kontra. Ribalidade haundixa zan.

-Eta zer izan zan, amistosa?
-Ez, ez. Kanpenatokua.
-Orduan be baeuen "primera división" eta "segunda división" eta?
-Primera Regional. Tercera División eta horrek zeren orduan.
-Oseake juez de línea egon ziñan zu...
- Inaguraziñuan. Eta beste anekdota bat daukat, zera, Ipuruan jokatu zeben andrak, neskak, ni arbitro nitzanian, eta neuk arbitrau neban lenengo partidua neskena. Ta neskak gizonak baiño txarrao zian kanpo foballian insultatzen alkar. "Tú eres una zorra" ta alkarri.
-Osea ke neskak euren artian okerrao...
-Gizonak baiño.
-Eta zu egon ziñan arbitro?
-Arbitro.
-Eta hori ze urtetan izan zan?
-Ez dakit ba.

10. Arbitratutako lehen partidua

- **Erref:** SOR-079/022
- **Iraupena:** 0:01:12. **Hasi:** 00:24:26. **Bukatu:** 00:25:38

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Futbola

Laburpena:

Arbitro izateko titulua atera ostean, horretan lanean hasi zen berehala. Horrez gain, kanoi-fabrika ere egiten zuen lan. Gerora, Eibarra joan zen lanera.

11. Arbitroaren lana: ez beti xamurra

- **Erref:** SOR-079/025
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 00:26:39. **Bukatu:** 00:29:09

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Futbola
- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak

Laburpena:

Bizi guztian izan da arbitro. Marrazain gisa hasi zen, eta gerora arbitro izan zen. Lan hura gogorra zen: behin guardia zibilek eskoltatu egin behar izan zuten partidu baten ostean. Ondarroan arbitratu zuen batean, jokalaria batek ostikada bat jo zion.

12. 47 urtera arte arbitro

- **Erref:** SOR-079/026
- **Iraupena:** 0:01:13. **Hasi:** 00:29:09. **Bukatu:** 00:30:22

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Futbola

Laburpena:

Zelairik okerrenea Eibarkoa zen, zoru txarra zeukan eta; Oñatikoa, ordea, ona zen. Futboleko arbitro izan da bakarrik, eta 47 urtera arte ibili zen lan horretan.

13. Arbitro izateko gogoia umetatik

- **Erref:** SOR-079/030
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 00:31:43. **Bukatu:** 00:33:02

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Futbola
- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak

Laburpena:

Arbitro zela, Gipuzkoan guztian egiten zuen lan Donostialdean ezik. Urtean partidu asko arbitratzen zituen. Eskolan zegoela, partiduetan bera izaten zen arbitro.

14. Albiste bat idazteagatik izandako komeriak

- **Erref:** SOR-079/034
- **Iraupena:** 0:01:53. **Hasi:** 00:34:56. **Bukatu:** 00:36:49

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Aisia » Kultura » Irakurtzea

Laburpena:

<p>El Diario Vasco egunkariko korrespontsala izan zen, eta kronikak beti gaztelaniaz idazten zituen. Berak idatzitako albiste batengatik bota nahi izan zuten batzuek, baina azkenean lana mantendu zuen.</p>

15. Soraluzen 1954an izandako uholdeak

- **Erref:** SOR-079/035
- **Iraupena:** 0:01:04. **Hasi:** 00:36:49. **Bukatu:** 00:37:53

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak

Laburpena:

Soraluzen 1954an izandako uholdeak gogoan ditu. Kalte handiak eragin zituen herrian, baina ez zen hildakorik egon.

Transkripzioa

-Beste notiziaren bat, ufalak edo?

-Ufalak bai. Oktubrian zinkuentraikatuaren uste dot zala. Baiña haundixena 1834an pasau zan Plazentzian, e. Orduan kalte haundixak ein zittuan Plazentzian, e.

[...]

-Hildakorik edo egon zan?

-Ez, ez.

-Kaltiak izugarriak, ezta?

-Bai.
-Etxetan eta...
-Etxetan eta konbentuan, mojen konbentuan eta. Bueno!
-Eta fabrikarik geratu zan uragatik edo?
-Ez.

16. Soraluzeko estropadak

- **Erref:** SOR-079/036
- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 00:37:53. **Bukatu:** 00:39:43

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Uretako kirolak

Laburpena:

Soraluzeko estropadak gogoan ditu. Trainerillak izaten ziren eta San Luis egunean ospatzen zen estropada. Trainerillak zubi azpitik igarotzean, arraunak gora igo behar izaten zituzten, alboetan ez baitziren kabitzen.

17. Soraluzeko zezenak

- **Erref:** SOR-079/040
- **Iraupena:** 0:01:22. **Hasi:** 00:41:09. **Bukatu:** 00:42:31

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak
- Aisia » Jai-giroa » Zezenak

Laburpena:

Zezenetarako zaletasuna zuen Josek. Soraluzen zezenak nolakoak izaten ziren azaltzen du. Hildakoak ere egon izan dira.

Transkripzioa

-Nik afiziño haundixa neukan zezenetara. Enbolauak egoten zian Plazentzian eta ni aurrian ibiltzen nitzan beti. Etxekuak beti bronkapan. Ta sekula harrapau ez.
-Sokiakin izaten ziren?
-Ez. Sokiakin lehenao-lehenao bai baiña oin zelan daozen plaza bi, itxi itten dittue eta hantxe librian ibiltzen ei da oin enbolauak.
-Orduan ez zien enbolauak?
-Ez. Sokiakin orduan.
-Zer zien, haundixak edo?
-Ba. Ez. Haundixak be ez, eta txiki-txikixak be ez.
-Zuri gustau eitten xatzun han ibiltzia? Zu arbitro ta ariña izango ziñen.
-Bai.
-Sekula egon zan hola istripurik zezenetan?
-Bai, bai, hildakua be bai bat.
-Herriko jaittan?
-Herriko jaixetan.
-Ta zezenak harrapau ta garbitu gizona...
-Garbittu... Ospittalian hil zan.
-Adarkadiakin edo golpiagatik?
-Golpiagaittik.

18. Erromerietako "kulapiak" eta neska-laguntzak

- **Erref:** SOR-079/042
- **Iraupena:** 0:01:56. **Hasi:** 00:42:35. **Bukatu:** 00:44:31

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

Erromerietara joaten ziren: plazan izaten zen musika, mutilek neskei dantza egiteko eskatzen zieten, eta kulapia (kalabaza) ematen zuten batzuetan neskek. Neska-laguntzak izaten ziren orduan ere.

19. 1954ko uholdeak izan zirenean egondako kalteak

- **Erref:** SOR-079/045
- **Iraupena:** 0:00:58. **Hasi:** 00:46:45. **Bukatu:** 00:47:43

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Aldaketak eta arazoak

Laburpena:

1954ko uholdeak izan zirenean, tailer asko zegoen Soraluzen, eta kalte handiak egon ziren. Lehen etxe bakoitzean tailer bat zegoen.

20. Trena errailetik irten zenekoa

- **Erref:** SOR-079/047
- **Iraupena:** 0:01:13. **Hasi:** 00:48:06. **Bukatu:** 00:49:19

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Trenak

Laburpena:

Trena errailetik irten zenekoa kontatzen du. Josek berehala eman zuen egunkarian albistearen berri. Trena azkarregi zihoalako irten zen errailetik, baina ez zen hildakorik egon.

21. Soraluzeko kronika beltza

- **Erref:** SOR-079/049
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 00:49:23. **Bukatu:** 00:50:33

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak

Laburpena:

Behin, Soralezeko 12 urteko neska gazte bat hil zuten mendian. 3 egun pasa arte ez zuten aurkitu neska gaztea.

22. Umetako janaria: zer eta nondik lortu

- **Erref:** SOR-079/051
- **Iraupena:** 0:01:41. **Hasi:** 00:52:39. **Bukatu:** 00:54:20

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Gaztetako otorduak nolakoak izaten ziren azaltzen du: babak, arrautzak, okela, arraina... Arrain-saltzaileak kanpotik etortzen ziren guriarekin. Soralez bi harategi zeuden lehen.

23. Zinera joateko alkateari baimena eskatzen zioten

- **Erref:** SOR-095/004
- **Iraupena:** 0:00:58. **Hasi:** 00:06:22. **Bukatu:** 00:07:20

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:

<p>Bederatzietarako etxean egon behar izaten zuten. Zinera joateko domeketan, alkateari baimena eskatzen zioten.</p>

24. Uztailaren 18a urtero ospatzen zuten karlistek

- **Erref:** SOR-095/006
- **Iraupena:** 0:02:33. **Hasi:** 00:08:52. **Bukatu:** 00:11:25

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak
- Politika » Jarrera politikoak » Erreketeak

Laburpena:

Erreketeek urtero ospatzen zuten uztailaren 18a, sartu zireneko ibilbide bera eginez.

25. Aitak lanpostua galdu zuen gerratik bueltan

- **Erref:** SOR-095/010
- **Iraupena:** 0:02:42. **Hasi:** 00:23:11. **Bukatu:** 00:25:53

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Herrira bueltatutakoan, erreketeeek emakume batzuei ilea moztu zieten. Aitak lanpostua galdu zuen, eta lehen baino gutxiago ordaintzen zioten.

26. Gosea pasatu zuten herrira bueltatutakoan

- **Erref:** SOR-096/005
- **Iraupena:** 0:01:54. **Hasi:** 00:11:06. **Bukatu:** 00:13:00

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

Herrira bueltatutakoan, lanean hasi zen. Lehenengo egunetan ez, baina gero gosea pasatu zuten. Errazionamenduan xehatu egiten zen ogia ematen zieten.

27. Herriko parrokoak gerrako gertakizun guztien berri zuen

- **Erref:** SOR-096/017
- **Iraupena:** 0:01:07. **Hasi:** 00:31:41. **Bukatu:** 00:32:48

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren jarrera

Laburpena:

Herriko parrokoak gerraren inguruan herritarrei gertatzen zitzaaien denaren berri zeukan.

28. Gorrien diruak balioa galdu zuen

- **Erref:** SOR-096/020
- **Iraupena:** 0:01:27. **Hasi:** 00:36:06. **Bukatu:** 00:37:33

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerrako administrazioa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

"Gorrien dirua" baliorik gabe geratu zen. Hala ere, kartzelan zeudela kendu egin zieten diru hori. Kartzelan izandako egoera txarra kontatzen du.

29. Euskaraz egiteagatik, gaizki esaka

- **Erref:** SOR-096/022
- **Iraupena:** 0:01:48. **Hasi:** 00:38:11. **Bukatu:** 00:39:59

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

Euskaraz berba egiteagatik gaizki esaten zieten. Gerora, denak batera ibiltzen ziren, gerrako alde batekoak zein bestekoak.

30. Eskolan erderaz egin behar

- **Erref:** SOR-096/023
- **Iraupena:** 0:01:54. **Hasi:** 00:39:59. **Bukatu:** 00:41:53

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Eskolan Zarautzen ibili zen Justino. Erdaraz egin behar izaten zuen. Jose berriz, maristetan ibili zen.

31. Karlistek irailaren 22a ospatzen zuten urtero

- **Erref:** SOR-096/025
- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 00:44:18. **Bukatu:** 00:46:08

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Karlismoa, liberalismoa
- Aisia » Jai-giroa » Herriko ospakizunak

Laburpena:

Irailaren 22a urtero ospatzen zuten herrian karlistek, erreketeeek herria hartu zuten eguna.

32. Batzokia karlistek hartu zuten

- **Erref:** SOR-096/026
- **Iraupena:** 0:01:38. **Hasi:** 00:46:08. **Bukatu:** 00:47:46

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ondasunen galera
- Politika » Jarrera politikoak » Alderdien egoitzak

Laburpena:

Batzokia karlistek hartu zuten, baina denetarik sartzen zen bertara.

33. Herritik irtetzeko baimena behar

- **Erref:** SOR-096/028
- **Iraupena:** 0:00:34. **Hasi:** 00:50:45. **Bukatu:** 00:51:19

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

Gerra garaian, herritik kanpora joateko baimena eskatu behar izaten zen.

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkarte

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com